

HOLOKAUSZT EMLÉKNAP

A Holokauszt nyelvei

Tapasztalatunk szerint a Holokauszttal való szembesülésnek több szakasza van. Az első szakasz az érzelmi szakasz, amelyben keretet keresünk a gyásznak, kifejezőmódot a traumának és a veszteségnek. Csak a második szakaszban vagyunk képesek racionális eszközökkel (mint pl. a történelmi kutatás) feldolgozni e témát és ezek után sikeresebben lehet tanítani. Ezen okoknál fogva a Holokausztnak vagy nincs nyelve, vagy talán több nyelve van, mint pl. az emlékezés nyelve, a kutatás nyelve, a tanítás és a nevelés nyelve. Ezért, amikor emléknapot szervezünk, fontos, hogy tudatában legyünk annak, hogy „melyik nyelven beszélünk”. Ez azt jelenti többek között, hogy az emléknapon elsősorban az érzelmek megközelítése a cél, egyben az emléknapi nyilvános keretet ad a Holokauszt emlékének. Természetesen érdemes meggondolni azt is, hogy lehet-e emléknapot rendezni egy olyan közönségnek, aki nem ismeri a Holokauszt tényeit, hiszen ebben az esetben kétségbe lehet vonni az emléknapi hatását és értelmét.

Ezt a konfliktust, ami egy a sok közül a Holokauszt témájában, egyéni és helyi megfontolások alapján lehet megoldani. A megoldások összesége fogja az új, helyi emlék-kultúrát kialakítani.

Most, hogy több országhoz hasonlóan, Magyarországon is megemlékeznek hivatalos emléknapi keretében a Holokauszt áldozatairól, a magyar pedagógusoknak is alkalmuk van egy új emlék-kultúra megalapítására.

Ebben a feladatban az izraeli tapasztalatokat is fel lehet használni.

Holokauszt-emléknapi Izraelben

Mivel Izraelben él a Holokauszt legtöbb zsidó túlélője, már évekkel ezelőtt kialakult egy bizonyos emlék-kultúra, ami ezzel együtt állandó változáson megy keresztül.

Az emléknapi keretén belül vannak állandó mozzanatok, mint például a kétperces sziréna, amely hallatán Izrael egész lakossága vigyázzban áll, vagy a központi emlékűnnepség Yad Vashem főterén, amit az izraeli TV egyenesben közvetít, ahol az ország vezetői a túlélők közönségét megtisztelve emlékeznek meg a Holokausztról.

Izrael minden oktatási intézményében rendeznek Holokauszt emléknapiakat. A megemlékezés kötelező, de a nap programját minden iskola szabadon állíthatja össze. Ezért van szükség minél több segédanyagra, amit az emléknapi fel lehet használni.

Yad Vashem intézetének pedagógiai könyvtárában csak az utóbbi évben jelent meg egy olyan szöveggyűjtemény, amelynek alapján mindenki izlése szerint választhatja ki azokat a verseket, tanuvallomásokat amelyeket ezen az emléknapi akar felolvasni.

Természetesen mindezeknek az irodalmi részleteknek egész más a hatása, mint egy élő tanuvallomásnak, vagy egy elpusztult helyi zsidó közösség feltárásának, tanulmányozásának.

Az irodalmi gyűjtemény, amely, a magyarok kívül több nyelven is megjelent, különböző témákra oszlik: „Zsidó Élet a Háború Előtt”, „A Náci Ideológia Árnyékában”, „A Gettóban”, „A Végző Megoldás”, „A Haláltáborokban”, „Gyerekek a Holokauszt Alatt”.

Természetesen az izraeli tapasztalatokat csak úgy lehet hasznosítani, ha figyelembe vesszük nemcsak az általános magyarországi helyzetet, hanem az egyes iskolák különbözőségeit is, a pedagógusok személyes tapasztalataik alapján.

Hogyan készülhetünk fel az emléknapi megrendezésére?

1. Kik vesznek részt az emléknapi megrendezésében?

Az iskolákban megtartott emléknapi előtt minden iskola pedagógiai munkaközössége először meghatározza az emléknapi jellegét és céljait: ünnepélyes, nevelő célú, politikai hangvételi, stb.

A célok meghatározása és közös elfogadása után elkezdhetjük a kivitelezés megszervezését. Itt számba kell venni, hogy mennyi idő áll rendelkezésünkre az előkészületekre, hogyan osztjuk ezt be, kik vesznek részt benne: tanárok, tanítványok, szülők, vendégek, túlélők, művészek....

Azt is érdemes elhatározni, hogy az emléknapi kötelező vagy voluntáris-e a részvétel.

Érdemesebb először voluntáris alapon beavatni a tanítványokat és a kollégákat az emléknapi rendezésébe.

2. A célok és eszközök meghatározása

Az emlékünnepele rendezésénél vegyük figyelembe a következő pontokat: Melyek azok a témák, értékek amelyeket ki akarunk hangsúlyozni, mi az amit meg akarunk értetni a közönséggel? (Például azt hogy hova vezetheti az embert a gyűlölet, a fajelmélet.) Milyen segédeszközöket használunk; zenét, költészetet, prózát, színdarabot, dokumentációt, filmeket? Mennyi időt fog egy ilyen ünnepély igénybe venni? Nem érdemes gyötrelmes hosszú ünnepélyeket rendezni, egy fél óra alatt is lehet mély hatást elérni. A tapasztalat szerint minél többen vannak voluntáris alapon beavatva az előkészületekbe, annál sikeresebb lesz ez a nap. A tanítványok nem sajnálják idejüket, se erejükét, ha látják, hogy olyasvalamin dolgoznak, ami a tanáraiknak is fontos.

Megvitatjuk az emléknapi pedagógiai feladatait, a nap helyét és értéki súlyát a tanulmányi folyamatban. A mi tapasztalatunk azt mutatja, hogy az emléknapi előtti folyamatos foglalkozás a Holokauszt témájával biztosítja e nap hatékonyságát. Nincs mély értelme egy ilyen napnak egy olyan tanuló számára aki nem tanult, vagy foglalkozott valamilyen formában ezzel a témával e nap előtt vagy utána.

3. Az Emléknapi kivitelezése

Több irányból készülünk fel: A tanári kar felkészítése, osztályfőnöki órák felépítése, esetleges filmvetítés vagy tanuvallomások közös megtekintése, meghallgatása. Ha van rá alkalom, helyi temetők vagy zsinagógák, emlékművek, múzeumok látogatásának megszervezése, s ezek után az emlékünnepele megrendezése.

Izrael iskoláiban az utóbbi években egyre több tanuló készít úgynevezett „Családfa” munkát, amelynek keretében meghallgatja és leírja nagyszülei, hozzátartozói, vagy szomszédjai élettörténetét, hogy hogyan élték túl a Holokausztot, fényképekkel kísérve, amelyekből az iskolában az emléknapi kiállítást rendeznek. Sokszor az unokák az elsők a családban akik hallják a nagyszülők történetét, miután ezek hosszú évekig hallgattak, és nem mesélték el fájó s megalázó múltjukat saját gyermekeiknek.

Miután Magyarországon a Holokauszt Emléknapi új intézmény, valamint nagyon sokféle beállítottságú ember létezik e témával kapcsolatban, - egyrészt vannak skinheadek, másrészt vannak sokan olyanok, akik ma sem akarják feltárni zsidó mivoltukat - nagyon óvatosan kell kezelni az Emléknapi által felmerülő problémákat. Elsősorban e probléma tudatáról és tudatosságáról kell beszélni. Azokban az iskolákban, ahol ilyen problémák léteznek, számításba kell őket venni, közösen felvetni, megbeszélni, próbálni megoldani, ha lehet még az emléknapi előtt.

Példa egy izraeli iskola emléknapjára

1. Az emléknap alkalmával az osztályokban és az iskola folyosóin a Holokauszt képei vannak kiállítva, néhány helyen égnek a mécsesek. Az iskolai könyvtárban a Holokauszt témájú könyveket külön helyre teszik.
2. A tanulók általában fehér inget vagy blúzt viselnek ezen a napon, sötét nadrággal vagy szoknyával.
3. Az órarend ezen a napon megváltozik, miután az első két órában minden osztályban osztályfőnöki óra van, amelyre a tanárok külön felkészültek, választottak anyagokat, amit együtt olvasnak fel, és tárgyalnak meg a tanulókkal. Vannak tanárok akik magukról vagy családtagjaikról beszélnek, vannak tanítványok akik elhozzák nagyszüleiket hogy meséljenek.
4. Ez után következik az iskolai ünnepély, amelyen mindenki részt vesz, és általában nagy hatással van mindenkire, hiszen Izraelben ebben az órában egy percre mindenki megáll a sziréna hallatán. A TV műsorai ezen a napon csak a Holokauszt témájával foglalkoznak.
5. Az ünnepély után vannak osztályok amelyek az órarend szerint tanulnak, mások a tanáraiktól függően filmet néznek vagy tanuvallomásokat hallgatnak.

egy példa az ünnepély tartalmi felépítésére

1. Zenei megnyitó: Hanna Szenes megzenésített verse
 2. Jizkor (halottakért mondott emlékima)
 3. Az iskola igazgatójának ünnepi beszéde
 4. A tanulók verseket és prózákat olvasnak fel
 5. Zene a Holokausztban írott versre
 6. „Nincs több imám”, felolvasás
 7. „A Gyermekakció”, egy visszaemlékezés felolvasása
 8. „A Treblinkai Vonatállomás”, Jehuda Poliker dala
 9. „A Szelekció” – egy visszaemlékezés felolvasása
 10. Beethoven zenéje
 11. Tanítványok a haláltáborok láttán írott verseiket olvassák fel
 12. Nevek felolvasása: a tanítványok és a tanárok saját odavesztett hozzátartozóik, rokonaik neveit olvassák fel
 13. „Én is ott voltam” tanuvallomás felolvasása
 14. „Hatikva”, az izraeli himnusz
-